

Rozhovor s překladatelem

Tomášem Havlem

TEXTY ANNIE ERNAUX KLADOU HOUŽEVNATÝ ODPOR

Text Zdeněk Staszek

Překvapila vás Nobelova cena pro Annie Ernaux? Nebyla zrovna favorit sázkařů.

Překvapila. Ale když se nad tím zamyslím, přicházím na to, že od té doby, co udílení této ceny sleduji — tedy od vítězství Jaroslava Seiferta, tedy skoro čtyřicet let —, mě vlastně s trochou, skutečně jen s trochou nadsázky nepřekvapil jediný laureát: Mario Vargas Llosa.

Může to být samozřejmě dáno i omezeností a neznalostí vzdálených, ale i blízkých literárních území. Při troše orientace v současné francouzsky psané literatuře jsem pochopitelně překvapen o něco méně než jindy, v tomto prostředí je Annie Ernaux už roky známá a oceňovaná autorka. Ale když už zmiňujete sázkaře, tak já bych si z nabízených kandidátů býval vsadil na jinou dámu píšící francouzsky: na Maryse Condéovou.

Když jsem si četl *Roky*, měl jsem z nich dojem autenticity a přirozenosti, jako by to Annie Ernaux vystříhla jenom tak. Předpokládám, že z pohledu překladatele to bylo jinak...

Mimo jiné i v nobelovském projevu se Annie Ernaux zmiňuje o tom, že svůj styl nestyl dlouho hledala a promýšlela. Autentický pocit z *Roků* bude jistě dán tím, že vycházela z deníkových záznamů. Samozřejmě nevím, kolik času nad textem strávila, jestli a jak mnoho ho upravovala, přepisovala, cizelovala, ale je pravda, že úmysl napsat ho chovala v hlavě desítky let. Možná si průběžně pořizovala nějaké náčrty, skici. Každopádně na překlad jsou její texty dost nepříjemné, kladou — alespoň mně — houževnatý odpor. Strohostí a oprostěností, která se z nejrůznějších

důvodů v češtině špatně reprodukuje, ale také skutečností, že se při psaní pohybuje na pomezí sociologických studií, a je tedy nutné pátrat po co nejexaktnějším českém ekvivalentu v podstatě každého druhého slova. Spíš než „jízda jedním vrzem“ je to takový urputný „boj od domu k domu“.

Annie Ernaux v *Rocích* rovněž pracuje s množstvím reálií a kontextuálních informací, které pro českého čtenáře nemusí být vždy srozumitelné. Musel jste něco aktualizovat nebo upravovat?

Aktualizovat nebylo třeba nic — reálie v tomto textu slouží jako jakési „milníky“, „bóje“ vytyčující a charakterizující určitá období. Na mnohé z nich si nejspíš nevzpomíná ani dnešní francouzský čtenář, je na tom tedy v podstatě stejně jako čtenář českého překladu. Některé údaje jsem ale přece jen opatřil vnitřní vysvětlivkou, aby se čtenáři neztráceli v záplavě jim nic neříkajících jmen a událostí — například jsem doplnil, zda se jedná o politika, televizního komentátora, novináře... na jaké místo politického spektra se řadí jmenovaná strana a tak dále.

Jedním ze zásadních motivů celého díla

Annie Ernaux je ženská zkušenost a perspektiva. Jak se vám na to coby překladateli-muži ladilo?

Nemyslím si, že by při překládání hrálo roli pohlaví — samozřejmě by se našlo pár specifických textů, které by jako výjimka potvrdily toto pravidlo. Koneckonců bychom mohli jmenovat řadu skvělých, ba dokonce kanonických překladů pořízených překladatelem či překladatelkou opačného pohlaví. Překladatelé jsou navíc v docela jiné pozici než autoři, ale o tom by se daly vést sáhodlouhé debaty. Každopádně autorčin „neutrální, objektivní, ‚plochý‘ styl, oprostěný od metafor a projevů emocí“, může být z tohoto hlediska jedině ku prospěchu věci.

Překlad *Roků* vzbudil v Česku docela živý kritický ohlas. Čtete recenze knih, které překládáte?

Dostanou-li se mi přímo pod nos, tak si je přečtu, ale zvláště se po nich nepídím. Mám pocit, že většina recenzí jsou spíše rozvedenější anotace, občas doplněné o více či méně obsáhleji převyprávěný děj, čili někomu, kdo dané dílo při překládání rozpitval do posledního písmene, nemají příliš co nového sdělit. ●

